

ÜNİVERSİTE SON SINIF ÖĞRENCİLERİNİN PERSPEKTİFİNDEN AKADEMİSYEN KAVRAMI¹

THE CONCEPT OF ACADEMICIANS FROM THE PERSPECTIVE OF THE SENIOR UNIVERSITY STUDENTS

Nesip DEMİRBİLEK²

Öz

Araştırmada, üniversite son sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda akademisyen kavramına yüklenen anlamların incelenmesi amaçlanmıştır. Nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Çalışma grubunun belirlenmesinde kolay örnekleme (Easily Accessible) tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunda, 2019-2020 ders yılında Bingöl Üniversitesinde öğrenim gören 348 üniversite son sınıf öğrencisi yer almıştır. Araştırmada öğrencilere metafor cümlesi içeren form online ortamda (Mail, WhatsApp) gönderilmiştir. Çalışmada elde edilen verilerin analizinde “içerik analizi” tekniğinden yararlanılmıştır. Araştırma sonucunda üniversite son sınıf öğrencileri “akademisyen” kavramı ile ilgili 154 farklı metafor üretmiştir. Üniversite son sınıf öğrencilerinin oluşturduğu metaforlar benzerlik durumlarına göre kategorileştirildiğinde, 21 ayrı kategori ve 3 tema oluşturulmuştur. Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına yönelik oluşturduğu temalar sırasıyla; “rehber olma” (%49,78), “araştırmacı” (%45,98) ve “olumsuz özellikler” (%4,31) gibi temalar altında toplanmıştır. Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına ilişkin algılarına göre akademisyenlerin genellikle, “rehber” ve araştırmacı olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Akademisyen, Üniversite Son Sınıf Öğrencisi, Metafor, Rehberlik, Araştırmacı

Abstract

In the study, it was aimed to examine the meanings attributed to the concept of academician in line with the opinions of senior university students. Phenomenology design, one of the qualitative research designs, was used. In the determination of the study group, easily accessible technique was used. The study group of this research was 348 senior university students studying at Bingöl University in the 2019-2020 academic year. In the study, the form containing a metaphor sentence was sent to the students online (Mail, WhatsApp). The "content analysis" technique was used in the analysis of the data. As a result of the research, the participants produced 154 different metaphors about the concept of "academician". When the metaphors created by the participants were categorized according to their similarity, 21 different categories and 3 themes were created. The themes created by the participants for the concept of academician are grouped under themes such as "being a guide" (49.78%), "researcher" (45.98%), and "negative characteristics" (4.31%) respectively. According to the participants' perceptions of the concept of academician, it was concluded that academicians are generally perceived as "guides" and "researchers".

Keywords: Academician, Metaphor, Phenomenon, Guide, Researcher

¹ Bu çalışma, International Pegem Conference On Education Uluslararası Pegem Eğitim Kongresinde (16-19 Eylül 2020) tam metin olarak sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

² Dr. Öğr. Üyesi, Bingöl Üniversitesi, Genç Meslek Yüksekokulu, ndemirbilek@bingol.edu.tr, Orcid: 0000-0001-5133-7111

1. Giriş

1.1. Metafor

Eski Yunanca ‘da “metaphora” dan gelen “metafor” kelimesi “meta: öte” ve “pherein: taşımak, yüklenmek” kelimesinden gelmektedir (Lakoff & Johnson, 2015). TDK sözlüğünde, mecaz anlamında; “bir benzetme veya ilgi sonucu gerçek anlamının dışında kullanılan söz” şeklinde tanımlanmıştır. Türkçe ‘de metafor kavramına karşılık benzeyenin anlatıldığı istiarenin, metaforu karşılıma daha uygun olacağı söylenmektedir. Metafor bir kavramın, başka bir kavram vasıtasıyla açıklanmasını ve tecrübe edilmesini sağlamaktadır. Çoğunlukla soyut olanın daha iyi anlaşılabilmesi ve somut hale getirilebilmesi için kullanıldığı aktarılmaktadır (Aydın, 2010).

Metaforlar günlük hayatta kullanılan ifadeleri güçlendirmek ve dil açısından kavramsal bir boşluğu doldurmak amacıyla kullanılmaktadır (Tepebaşı, 2013). Gündelik hayatı kuşatan bir metafor sisteminin olduğu iddia edilmektedir. Metaforlar, insan zihninin dünyayı nasıl algıladığıyla ilgili göstergelerden biri olarak gösterilmektedir. Metaforlar, analiz edilmek istenen olayların ve kavramların nasıl algılandığını ortaya çıkarmaya katkı sağlamaktadır. Metaforların, insanların düşünme, algı ve davranış süreçlerini etkilediği kabul edilmektedir (Lakoff & Johnson, 1980: 3). Bu bağlamda metaforlar sayesinde kavramların ve olayların bireyler tarafından nasıl algılandığı anlaşılmaktadır. İnsanların, algı süreçlerinin metaforlar ile yapılandırıldığı kabul edilmesi ile, eğitim bilimlerinde insanların belirli bir olguya karşı algılarının analiz edilmesinde bunların sıklıkla kullanılmasını sağlamıştır (Saban, 2008).

Farklı kültürler farklı kavram sistemlerine sahiptirler ve bundan dolayı gerçekliğin insani boyutları kültürden kültüre değişmektedir. Farklı kültürlerin kavram sistemleri kısmen geliştikleri fiziki çevreye bağlıdır ve bu çevre içinde var olurlar. Her kültür hem ona uyum sağlayarak hem de onu değiştirerek çevresiyle baş etmenin az ya da çok bir yolunu bulabilmelidir. Çoğu kültürel değişim yeni metaforik kavramların girişinden ve eski olanların kaybindan kaynaklanır. Sözü gelişi bütün dünyada kültürlerin yüzlerinin batıya dönmelerinin, kısmen “Zaman Paradır” metaforunun bu kültürlere girmesi ile doğrudan ilişkisi olduğu ifade edilmektedir (Lakoff ve Johnson, 2015: 193-194).

Sosyal gerçekliğimizin çoğunu metaforik terimlerle anladığımızdan ve fiziki dünya anlayışımız kısmen metaforik olduğundan, metafor oldukça önemlidir ve gerçek olan şeyin belirlenmesinde yadsınamayacak rol oynayan araçlardan biridir (Lakoff ve Johnson, 2015:194). Bununla birlikte metaforlar eğitim araştırmalarında, eğitim ve öğretim sürecinde bireylerin belirli bir kavrama, uygulamaya ilişkin bakış açılarını, düşüncelerini ve tutumlarını belirleyebilmek için sıklıkla kullanıldığı söylenmektedir (Altun ve Apaydın, 2013). Eğitimciler, öğretim sürecinde bilinen bir kavramdan yararlanarak bilinmeyen bir kavramı açıklamak, soyut ifadelerin daha iyi anlaşılabilmesi için somut örneklerle desteklemek için çoğunlukla metaforlar kullanmaktadır. Kullanılan bu metaforlar hem akademisyenlerin hem de öğrencilerin düşüncelerini ve hayal güçlerini zenginleştirmektedir (Cook-Sather, 2003; Çelikten, 2006; Ormell, 1996).

1.2. Akademisyen Kavramı

TDK’nin hazırladığı Türkçe Sözlükte akademisyen için; üniversite gibi yükseköğretim kurumlarında öğretim elemanı olarak öğrencilere ders veren ve araştırma yapan, bununla birlikte dünyada yapılan bilimsel araştırmaları takip ederek katkıda bulunan bilim insanlarına verilen ad olarak tanımlanmaktadır. TDK’ye göre bilim insanı: bilimsel çalışmalar yapan kimsedir. Akademisyenlik isminin kökeni Platonun Atina’da öğrencilerine ders verdiği ‘Akademeia’ zeytinliğinden gelmektedir (Odabaşı, Fırat, İzmirli, Çankaya & Mısırlı, 2010).

Platon'un "Akademia" zeytinliğinde öğrencilerine ders vermesi ile şekillenen akademisyen veya akademisyenlik ismi zaman içinde kariyer olmaktan ziyade bir hayat ve düşünüş biçimi olarak ifade edilmiştir. Bütüncül şeklinde toplumu etkileyen değer ve ilkelerin sıcak temasta olduğu akademisyenlik aynı zamanda toplumda yol gösteren bir hayat biçimi olarak da görülmektedir (Boyer, 1990). Alanyazında akademisyenliğin, görev ve haklardaki ülkesel farklılıklarına rağmen, eşsiz bir meslek olduğu ifade edilmektedir (Musselin, 2013; Pedro, 2009). Bununla beraber bu mesleğin uygulamaları ile ilgili görevlere ilişkin küresel anlamda homojenlik/benzerlik görünmektedir (Pedro, 2009).

Yükseköğretim kurumlarında öğretmenlerin yerini akademisyenler almaktadır (2547 Sayılı Kanun). Yükseköğretim kurumlarında akademisyen; öğretim elemanı, öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman, uzman gibi birçok pozisyon/görev unvanı kullanılmaktadır. Fakat genel anlamda "akademisyen" ve "öğretim elemanı" olarak adlandırılmaktadır (Akar ve Aydın, 2017: 1346). Öğretim elemanın sahip olduğu yeterlikler, eğitimin hedeflerine uygun nitelikli insan yetiştirmeyi etkileyen en temel faktörlerden biridir (Yıldız, 2008). Öğretmenlik meslek bilgisi ve yeterlikleri güçlü olan akademisyenlerin hem kendileri hem de öğrencileri için yüksek düzeyde başarı beklentisine sahip olacağı ifade edilmektedir (Özkan, 2005). Üniversitelerin niteliği de bünyesinde bulunan akademisyenlerin niteliği ve niceliği ile özdeşleşmektedir. Türkiye için nicelikle ilgili problemlerin yanında, öğretim elemanlarının niteliği konusu da güncel bir sorun olmaya devam etmektedir. Niteliğe ilişkin, nesnel ve etkili bir öğretim elemanı değerlendirme süreci, öğretim elemanlarının eğitim-öğretim ve araştırma başta olmak üzere, tüm mesleki faaliyetlerini ve her türlü hizmetlerini dikkate almayı gerektirmektedir. 21. yüzyılın nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamada önemli bir rolü bulunan üniversite öğretim elemanlarının araştıran, sorgulayan ve problem çözebilen bireyler olmaları yönünde toplumun her kesiminde yüksek bir beklenti yer almaktadır (Özdemir ve diğerleri, 2006).

Bu verilerden hareketle araştıran, sorgulayan ve problem çözebilen bireyler olduğundan dolayı akademisyenlerin, toplumda özellikle üniversite öğrencileri arasında rehber olarak görüldüğünü söyleyebiliriz. Bu sebeple öğrencilerin akademisyenliği ya da akademisyen kavramına yükledikleri anlamların tespitine ilişkin yapılacak çalışmalar önem arz etmektedir. Bilindiği üzere metaforlar sadece bir düşünceden ibaret değil aynı zamanda davranışlarımızın ve eylemlerimizin yönünün belirlenmesine ilişkin bilgiler de içermektedir (Yob, 2003: 134). Bu pusula işlevi, eğitim alanında yapılacak metafor çalışmalarının önemini daha fazla arttırmaktadır (Lakoff & Johnson, 1980). Alanyazın incelendiğinde eğitim alanında, akademisyen kavramına ilişkin metafor çalışmalarının yapıldığı görülmektedir (Başarır & Sarı, 2015; Bora, Arslan, & Çakıroğlu, 2006; Güler & Akman, 2006; Kuzu, 2020; Limon & Durnalı, 2018; Polat, Apak, & Akdağ, 2013; Tortop, 2013; Yalçın, Özoğlu, & Dönmez, 2016). Fakat üniversite son sınıf öğrencileri ile yapılan çalışmaya rastlanmamıştır. Bu doğrultuda çalışmanın amacı üniversite son sınıf öğrencilerinin "akademisyen" kavramına yükledikleri anlamları ve algıları metaforlar yolu ile belirlemektir.

2. Yöntem

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada, üniversite son sınıf öğrencilerinin görüşleri doğrultusunda akademisyen kavramına yüklenen anlamların ortaya çıkarılması amaçlandığından dolayı nitel araştırma desenlerinden olgu bilim deseni kullanılmıştır. Farkında olduğumuz fakat derinlemesine ve nedenleri ile belirlemek istediğimiz olguların aydınlatılmasında olgu bilim deseni kullanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Olgu bilim; daha çok insanın iç dünyasını ve onların bilinç yapılarını anlamaya çalışan bir araştırma desendir (Mayring, Gümüş & Durgun, 2011). Bu desende bireylerin bir olguyu nasıl algıladıkları, açıkladıkları, hatırladıkları,

anlamlandırdıkları ve bu olguyu insanlara aktarmak için nasıl bir dil kullandıkları araştırılmaktadır (Patton, 2014).

2.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma grubunun belirlenmesinde olasılığı bilinmeyen örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme (Easily Accessible) tekniği kullanılmıştır. Bu teknik ile katılımcıların belirlenmesinde, bir evrenden evreni temsil edebilecek büyüklükte rastgele örneklem seçilmektedir (Fraenkel, Wallen, & Hyun, 1993). Bu teknik ile katılımcıların belirlenmesinde genel olarak araştırma konusu ile ilişkisi olan bireylerden, araştırmacının ulaşabileceği kişilerden yararlanılmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2013). Araştırmanın amacı doğrultusunda, akademisyen kavramıyla ilgili bilgi sahibi olan ve akademisyenler ile daha fazla yaşantıları olmasından dolayı Bingöl Üniversitesinin son sınıflarında öğrenim gören ve araştırmacının kolay ulaşabildiği son sınıf öğrencilerin yer aldığı bir çalışma grubu belirlenmiştir. Bu çerçevede araştırmanın çalışma grubunda, 2019-2020 ders yılında Bingöl Üniversitesinin son sınıflarında öğrenim gören toplam 379 üniversite son sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Fakat hatalı dolduran 31 kişinin formu elenmiş geri kalan 348 form değerlendirmeye alınmıştır.

Tablo 1. Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Kategori	N	%
Cinsiyet	Kadın	254	73,01
	Erkek	94	26,99
Toplam		348	100

2.3.Verilerin toplanması

Araştırmada çevrimiçi olarak, kişisel bilgilerin ve metafor cümlesinin olduğu bir form oluşturulmuştur. Katılımcılardan “Akademisyen... gibidir/ benzemektedir, çünkü ...” cümlesini tamamlamaları istenmiştir. Araştırma da Bingöl Üniversitesinde öğrenim gören 379 üniversite son sınıf öğrencisine ulaşılmıştır. Fakat akademisyen kavramına ilişkin hatalı metafor oluşturan ya da metafor oluşturmayan 31 öğrencinin formları elenmiş sonuç olarak 348 kişiden alınan veriler ile analizler yapılmıştır.

2.4. Verilerin analizi

Araştırmada elde edilen verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır. İçerik analizinde toplanan veriler, dört aşamada analiz edilmektedir. Bu aşamalar kodlama ve ayıklama, kategori geliştirme aşaması, geçerlik ve güvenilirliği sağlama aşaması ve bulguların yorumlanması şeklinde olduğu aktarılmaktadır (Saban, 2008; Kılcan, 2017).

İlk aşama olan verileri kodlama ve ayıklama aşamasında üniversite son sınıf öğrencilerinin metaforları incelenmiş, 31 form hatalı olduğundan dolayı elenmiştir. İkinci aşama olan kategori geliştirme aşamasında öncelikle, elenen formlarla birlikte kalan 348 formdan elde edilen veriler bilgisayar ortamında kodlanmış ve her metafor imgesi öğrencilerin akademisyen kavramına ilişkin sahip olduğu algılar bakımından ilişkilendirilmiştir. Kodlar, akademisyen kavramıyla ilgili benzer özellikler çerçevesinde kategorilere ayrılmış ve daha sonrasında temalar altında toplanmıştır. Ayrıca, çalışma grubunda yer alan katılımcılar K1, K2, K3,..., K348 şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların görüşlerinden hareketle doğrudan alıntılara yer verilmiştir.

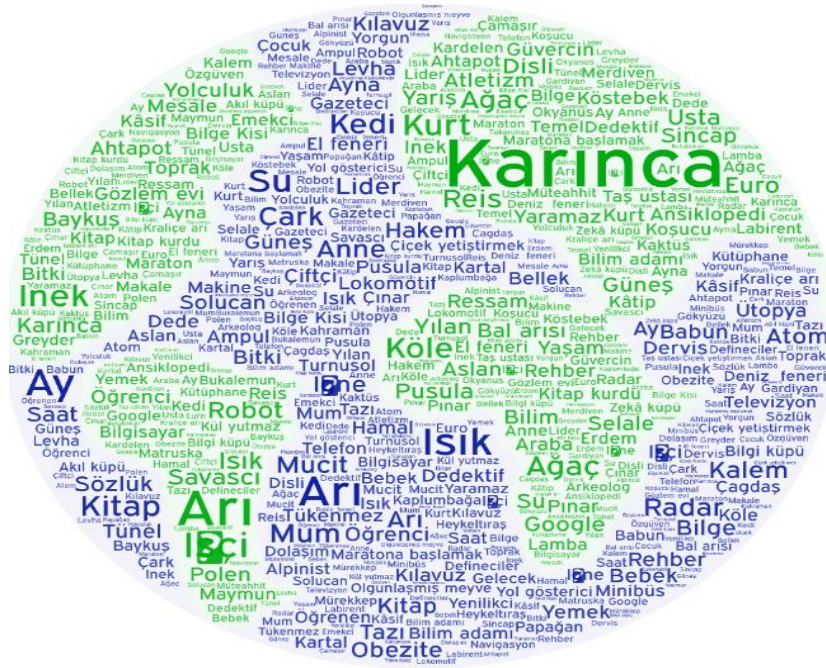
İstenilen düzeyde bir güvenilirlik sağlamak için nitel çalışmalarda uzman ve araştırmacı değerlendirmeleri arasındaki uyumun %90 ve üzeri olması gerektiği aktarılmaktadır. Yapılan bu araştırmanın güvenilirliği formül (Güvenirlik= Görüş birliği/Görüş birliği+Görüş ayrılığı x 100) ile hesaplanmıştır (Miles & Huberman, 1994). Araştırma, daha önce bu yöntem ile çalışmalar yapan bir uzmana gönderilmiş ve karşılaştırma yapılmıştır.

Araştırma için yapılmış olan bu hesaplamalar sonucunda akademisyen metaforu için güvenilirlik ($321/348 * 100$) = %92 oranında bir uzlaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır

Elde edilen metaforların sunumunda, yazılı yanıtların görselleştirilmesi yoluyla anlaşılabilirliği ve erişilebilirliği artırmak için “Kelime Bulutları” kullanılmıştır. Kelime Bulutları kelimenin boyutu metaforun frekansı ile orantılı bir şekilde sunmaktadır. Başka bir deyişle program, her kelimenin frekansına göre boyutu ayarlamaktadır (Bletzer, 2015).

3. Bulgular

Araştırma da üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına yönelik olarak elde edilen metaforlar Şekil 1’de yer almaktadır.

Şekil 1. Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına yönelik ürettikleri metaforlar

Şekil 1’de üniversite son sınıf öğrencileri, akademisyen kavramına ilişkin 154 farklı metafor ürettiği görülmüştür. Metaforlardan 50’sinin birden fazla öğrenci tarafından üretilmiş olduğu tespit edilmiştir. Frekans bakımından; karıncıca ($f = 71$), arı ($f = 27$), ağaç ($f = 10$), kitap ($f = 7$), öğrenci ($f = 6$), güneş ($f = 6$) ve pusula ($f = 5$) metaforlarının olduğu sonucuna varılmıştır.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına yönelik olarak elde edilen temalar ve kategoriler tablo2’de yer almaktadır.

Tablo2. Akademisyen kavramının temalar ve kategorilere göre dağılımı

T	Kategori	Metaforlar	M	F	%
Rehber olma	Bilgi birikimi olan kişi	(1): Kalem, sözlük, tükenmez kalem, televizyon, polen, dişli çark, mini bir kütüphane, matruşka bebek, mahallenin semtin bilge kişisi, makale, akıl küpü, güvercin, mürekkep (2): Kütüphane, zekâ küpü, bilgi küpü (3): Google, bilgisayar (4): Karınca, bilge kişi, arı (5): Ansiklopedi (7): Kitap	23	49	49,78
	Yönlendirici olan kişi	(1): Kraliçe arı, trenin lokomotifi, ayna, navigasyon, usta (2): Lider, büyük aile reisi, levha (3): Yol gösterici (5): Kılavuz, rehber (6): Pusula	12	30	
	Aydın olan kişi	(1): Erdemli devlet adamı, lamba, meşale, kraliçe arı, yeşermiş ağaç, olgunlaşmış meyve (2): Ay, ampul, deniz feneri, mum (4): El feneri (5): Işık (6): Güneş	13	29	
	Verimli ve Faydalı Olan Kişi	(1): Pınar, toprak, iğne, çiftçi (4): Ahtapot (5): Arı (8): Ağaç	7	21	
	Stratejik olan kişi	(1): Hakem, yarış atı (10): Karınca	3	12	
	Yeniliğe açık olan kişi	(1): Ütopya, baykuş, yeni düşüncelere açık biri, okyanus, ağaç (2): Yılan, çağdaş biri	7	9	
	Tecrübeli olan kişi	(1): uzun bir yolculuğa çıkmak, babun, gelecek, dede, çınar	5	5	
	İnsan yetiştiren fedakâr kişi	(1): Anne, merhametli üvey anne, obezite hastası (3): Çiçek yetiştirmek	4	5	
	Aktarıcı olan kişi	(1): Telefon, su (2): Şelale	3	4	
	Değerli olan kişi	(1): Dolar ve Euro, gizli kahraman, özgüven	3	3	
Araştırmacı	Hayatî olan kişi	(1): Flash bellek, büyük bir binanın temeli, müteahhit	3	3	45,98
	Sanatçı olan kişi	(1): Ressam, (2): Heykeltıraş	2	3	
	Sürekli çalışan kişi	(1): Saat, atletizm oyuncusu, dolaşım sistemi, bilim, araba, maraton koşucusu, makine, çark, çamaşır makinesi, labirent oyunu, kâtip, sınava hazırlanan öğrenci, bahçeyi ekip biçen emekçi, merdiven, bilim adamı, ağaç (2): Köle, uzun yola çıkmış bir derviş, mutfak robotu, uzun bir maratona başlamak (3): İnek, işçi, maratona başlamak (4): Öğrenci (17): Arı (40): Karınca	26	94	
	Araştırmacı olan kişi	(1): Solucan, yaşam boyu öğrenci, her an öğrenmeye açık öğrenci, gözlemevi, kâşif, köstebek, koşucu, bebek, bal arısı, maymun iştahlı, aç kurt, arkeolog, kedi, kurt, arı (2): Defineci, mucit (3): Kitap kurdu, gazeteci, bilim adamı (4): Dedektif (17): Karınca	21	48	
	Mücadeleci olan kişi	(1): Savaşçı, kartal, tazi, alpinist (dağcı), kardelen, greyder, atom karınca, maymun (2): Tünel	9	10	
	Meraklı olan kişi	(1): Sincap, yaramaz çocuk, çocuk, kedi	4	4	
Olumsuz özellikler	Yorgun olan kişi	(1): Kaplumbağa, yorgun bitki, eriyen bir mum, yorgun adam	4	4	4,31
	Tutarsız olan kişi	(1): Yemek, çiçekli kaktüs, bukalemun, nerede duracağımı bilmeyen minibüs, deniz, taş (2): Turnusol kâğıdı	7	8	
	Bencil olan kişi	(1): Aslan, kurt, külyutmaz	3	3	
	Suçlayıcı olan kişi	(1): Gardiyan, radar makinesi hataları yakalamak	2	2	
Programlanmış olan kişi	(1): Robot, papağan	2	2		

Not: (1): Her bir sayı kendisinden sonra gelen metaforların frekansını belirtir. M: Metafor sayısı T: Tema

Tablo 2’de akademisyen kavramına yönelik öğrencilerin oluşturduğu metaforlar, kategoriler ve temalar şeklinde verilmiştir. Temaların sırasıyla; “rehber olma” ($f = 173$), “araştırmacı” ($f = 160$) ve “olumsuz özellikler” ($f = 15$) olduğu görülmektedir.

Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına ilişkin kategorilere göre alıntıları tablo 3'te yer almaktadır.

Tablo 3. Akademisyen kavramının kategorilere göre alıntıları

Kategori	Aşağıda metaforların nedenleri uygun alıntılar eşliğinde kategoriler altında açıklanmıştır. Alıntılanmalarda çoğunluk olanları rastgele seçilme ile kullanılmıştır.
Sürekli çalışan kişi	"Akademisyen karınca gibidir, çünkü sürekli araştırma yapar."
Bilgi birikimi olan kişi	"Akademisyen Google gibidir, çünkü sorduğunuz her şeye yanıt bulabilirsiniz."
Araştırmacı olan kişi	"Akademisyen dedektif gibidir, çünkü her şeyi en ince ayrıntısına kadar araştırır."
Yönlendirici olan kişi	"Akademisyen kılavuz gibidir, çünkü her zaman bizlere rehber ve yol gösterendir."
Aydın olan kişi	"Akademisyen güneş gibidir, çünkü etrafındakilerin yolunu aydınlatır."
Verimli ve Faydalı Olan Kişi	"Akademisyen ağaç gibidir, çünkü gölgesinde birçok insan barındırabilir."
Stratejik olan kişi	"Akademisyen hakem gibidir, çünkü yol geliştirmek için strateji belirler."
Mücadeleci olan kişi	"Akademisyen savaşçıdır, çünkü zorluklar karşısında dik duran ve çabalayan kişidir."
Yeniliğe açık olan kişi	"Akademisyen yılan gibidir, çünkü sürekli kendisini yenileyebilmektedir."
Tutarsız olan kişi	Akademisyen çiçekli kaktüs gibidir, çünkü kimisine çiçek kimisine dikenini gösterir.
Tecrübeli olan kişi	"Akademisyen dede gibidir, çünkü ninelele benzer, daha tecrübeli ve rahattırlar."
İnsan yetiştiren fedakâr kişi	"Akademisyen anne gibidir, çünkü insan yetiştirir."
Meraklı olan kişi	"Akademisyen yaramaz çocuk gibidir, sürekli merak eder, karıştırır, araştırır ve öğrenir."
Yorgun olan kişi	"Akademisyen yorgun bitki gibidir, çünkü sürekli yetiştirmesi gereken makaleler ve araştırması gereken tonlarca çalışma vardır."
Aktarıcı olan kişi	"Akademisyen şelale gibidir, çünkü kendisinde var olan bilgi, beceri ve deneyimleri insanlara cömertçe aktarır."
Değerli olan kişi	"Akademisyen dolar ve Euro gibidir, çünkü sürekli değeri artar."
Bencil olan kişi	"Akademisyen kurt gibidir, çünkü her an üstünlük kuracağı birini arayıp ezmeye çalışır."
Hayatı olan kişi	"Akademisyen bir flaş bellek gibidir, çünkü ona her zaman ihtiyaç duyarsın."
Sanatçı olan kişi	"Akademisyen heykeltıraş gibidir, çünkü bilgiyi ince ayrıntısıyla inceleyip en muazzam şekle gelene kadar çaba verir."
Suçlayıcı olan kişi	"Akademisyenler radar makinası gibidir, çünkü öğrencilerin hatalarını yakalamak için hiç vakit kaybetmezler."
Programlanmış olan kişi	"Akademisyenler robot gibidir, çünkü her zaman yeni bilgileri elde ederek onlara ulaşarak olduğu gibi öğrenciye aktarmaktadır ve sürekli aynı şeyleri söylemeye programlanmışlardır."

4. Sonuç, Tartışma ve Öneriler

Bingöl Üniversitesi son sınıf öğrencileri akademisyen kavramına ilişkin 154 farklı metafor ürettiği ve metaforlardan 50'sinin birden fazla öğrenci tarafından üretildiği görülmüştür. Akademisyen kavramına yönelik üretilen metaforlar; *karınca* ($f = 71$), *arı* ($f = 27$), *ağaç* ($f = 10$), *kitap* ($f = 7$), *öğrenci* ($f = 6$), *güneş* ($f = 6$), *pusula* ($f = 5$) olmuştur. Üniversite son sınıf öğrencilerinin oluşturduğu metaforlar benzerlik durumlarına göre kategorileştirildiğinde 21 ayrı kategoriye ulaşılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre üniversite son sınıf öğrencileri tarafından en fazla "*sürekli çalışan kişi*" kategorisinde metafor üretilmiştir ($f = 94$). Öğrencilerin ürettiği kategoriler frekans sayısı bakımından sırasıyla; *sürekli çalışan kişi*, *bilgi birikimi olan kişi*, *araştırmacı olan kişi*, *yönlendirici olan kişi*, *aydın olan kişi*, *verimli ve faydalı olan kişi*, *stratejik olan kişi*, *mücadeleci olan kişi*, *yeniliğe açık olan kişi*, *tutarsız olan kişi*, *tecrübeli olan kişi*, *insan yetiştiren fedakâr kişi*, *meraklı olan kişi*, *yorgun olan kişi*, *aktarıcı olan kişi*, *değerli olan kişi*, *bencil olan kişi*, *hayatı olan kişi*, *sanatçı olan kişi*, *suçlayıcı olan kişi*, *programlanmış olan kişi* gibi toplam 21 kategori başlığı altında yer aldığı görülmüştür. Ayrıca, Bingöl Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına yönelik oluşturduğu kategoriler; "*rehber olma*" (%49,78), "*araştırmacı*" (%45,98) ve "*olumsuz özellikler*" (%4,31) gibi temalar altında toplanmıştır. Alanyazın incelendiğinde, akademisyen kavramına ilişkin metafor çalışmalarının sonuçları ile büyük oranda örtüştüğü görülmektedir (Başarır & Sarı, 2015; Bora, Arslan, & Çakıroğlu, 2006; Güler & Akman, 2006; Kuzu, 2020; Limon & Durnalı, 2018; Polat, Apak, & Akdağ, 2013; Tortop, 2013; Yalçın, Özoglu, & Dönmez, 2016;).

Araştırma sonuçlarına göre üniversite son sınıf öğrencileri tarafından "*rehber olma*" teması altında 12 kategori üretildiği görülmektedir (%49,78). Üretilen kategorilerin frekans bakımından; *bilgi birikimi olan kişi*, *yönlendirici olan kişi*, *aydın olan kişi*, *verimli ve faydalı*

olan kişi, stratejik olan kişi, yeniliğe açık olan kişi, tecrübeli olan kişi, insan yetiştiren fedakâr kişi, aktarıcı olan kişi, değerli olan kişi, hayati olan kişi ve sanatçı olan kişi gibi kategoriler altında yer aldığı görülmüştür. Üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına ilişkin algılarına göre akademisyenlerin, “rehber” olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Akademisyenler, “bireysel rol model” olarak öğrencileri yönlendirme ve aydınlatma rollerini üstlenmek zorundadırlar (Boyer, 1990; Ortaş, 2004). Alanyazın incelendiğinde lise öğrencileri ve araştırma görevlileri ile yapılan çalışmalarda, akademisyenlerin bireysel ışık kaynağı olarak görüldüğü sonucu, araştırmanın sonuçlarını destekler niteliktedir (Ertem, 2015; Gülmez & Özteke-Kozan, 2017). Bingöl üniversitesi son sınıf öğrencileri tarafından akademisyenlerin rehber olarak algılanıyor olması, söz konusu rolün Bingöl Üniversitesinde çalışan akademisyenler tarafından üstlenildiğini göstermektedir.

Araştırma sonucunda, üniversite son sınıf öğrencileri tarafından akademisyenler, “bilgili, yönlendirici, aydın, verimli, stratejik, yeniliğe açık, tecrübeli, fedakâr, aktarıcı, değerli ve sanatçı” gibi özelliklere sahip kişiler olarak algılandığı tespit edilmiştir ($f = 160$). Benzer şekilde okul öncesi öğretmenleri ve müdürleri üzerine yapılan bir çalışmada akademisyenlerin bilgi hazinesi olduğuna yönelik algılar saptanmıştır (Uslu, 2019). Ayrıca birçok çalışma da akademisyenlerin sahip oldukları bilgi birikimini kullanarak topluma yol göstermesi ve rol model olması gerektiği vurgulanmıştır (Ertem, 2015; Kuzu, 2020; Limon & Durnalı, 2018; Özüdoğru & Çakır, 2014; Sıvacı, 2017; Tortop, 2013). Fakat lisansüstü öğrencileri ve öğretmenlerle yapılan bazı çalışmalarda ise akademisyenlerin rehberlik etmede yetersiz kaldıkları vurgulanmıştır (Arabacı & Akıllı, 2013; Gömleksiz & Yıldırım, 2013; Gürkan Öztürk, & Dinç, 2016).

Araştırmacı teması altında; sürekli çalışan kişi, araştırmacı olan kişi, mücadeleci olan kişi, meraklı olan kişi ve yorgun olan kişi gibi kategorilerin yer aldığı görülmüştür (%45,98). Buna göre üniversite son sınıf öğrencileri tarafından akademisyenler, “sürekli çalışan, araştırmacı, mücadeleci, meraklı ve yorgun” gibi özelliklere sahip kişiler olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır ($f = 160$). Boyer’e (1990) göre akademisyenin yerine getirmesi gereken dört işlev bilgiyi keşfetmek, bütünleştirmek, uygulamak ve öğretmektir. Akademisyenlik üzerine farklı evren ve örneklem ile yapılan çalışmalar incelendiğinde; akademisyenlerin “araştırmacı” olduğuna ilişkin sonuçların, çalışmanın sonuçları ile örtüştüğü görülmektedir (Güler & Akman, 2006; Katipoğlu & Katipoğlu, 2016; Kuzu, 2020; Polat, Apak, & Akdağ, 2013; Uslu, 2019). 21. yüzyılın nitelikli insan gücü ihtiyacını karşılamada önemli bir rolü bulunan üniversite öğretim elemanlarının araştıran, sorgulayan ve problem çözebilen bireyler olmaları yönünde toplumun her kesiminde yüksek bir beklenti yer almaktadır (Özdemir ve diğerleri, 2006).

Araştırma sonuçlarına göre akademisyenlerin sürekli bir araştırma süreçlerinin içinde olduğu söylenebilir. Akademisyenlerin her zaman bir arayış içerisinde bulduklarından araştırmacı olarak görüldükleri şeklinde ifade edilebilir. Ayrıca söz konusu temanın tüm kategorileri birlikte değerlendirildiğinde Bingöl Üniversitesi son sınıf öğrencilerinin algılarına göre akademisyen kimliğinin, bilim insanı kimliğiyle büyük oranda örtüştüğü ifade edilebilir.

Olumsuz özellikler temasında kategoriler frekans bakımından sırasıyla (%4,31); tutarsız olan kişi, bencil olan kişi, suçlayıcı olan kişi ve programlanmış olan kişi gibi olumsuz kategorilerin yer aldığı görülmüştür. Buna göre üniversite son sınıf öğrencilerinin akademisyen kavramına ilişkin oluşturdukları olumsuz metafor kategorileri incelendiğinde öğrenciler tarafından, tutarsız, bencil, suçlayıcı ve programlanmış gibi kişilik özelliklerine sahip kişiler olarak algılandığı sonucuna ulaşılmıştır ($f = 15$). Bu bağlamda çok az kişi tarafından olsa da bazı öğrenciler, akademisyenleri tutarsız ve bencil kişiler olarak gördükleri sonucu tespit edilmiştir. Yapılmış çalışmalar incelendiğinde, benzer şekilde öğretmen adayları tarafından “kürsü, yürüyen ego, artist” metaforları kullanılarak akademisyenlerin kendilerini

hep yüksekte gördükleri ve egosantrik davranışlar sergiledikleri ifade edilmiştir (Demirtaş & Çoban, 2014; Kaya, Sungurtekin, & Deniz, 2017; Polat, Apak, & Akdağ, 2013). Ayrıca, “iyi bir akademisyen nasıl olmalıdır?” sorusuna cevaben akademisyenlerin asla kibirli olmamaları gerektiği vurgulanmıştır (Katipoğlu & Katipoğlu, 2016). Bu tür davranışlar sergileyen az sayıdaki akademisyenlerin, üniversite son sınıf öğrencilerine istedik davranışları kazandırma da yetersiz kalacakları öngörülmektedir.

4.1. Öneriler

Olumsuz olan akademisyen davranışlarının düzeltilmesine ilişkin farkındalık yaratacak projeler yapılması önerilebilir. Farklı alanda eğitim gören öğrencilerin karşılaştırılması veya birinci ve son sınıf öğrencilerinin görüşlerinin alınması yoluyla kesitsel taramalar kullanılarak korelasyonel çalışmalar yapılabilir. Çalışma ayrıca akademisyenler ile yapılabilir.

Kaynakça

- Aydın, F. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin coğrafya kavramına ilişkin sahip oldukları metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri/Educational Sciences: Theory & Practice*, 10(3), 202-208.
- Akar, H. ve Aydın, S. (2016). Öğretim elemanlarının mesleki yeterliklerini gerçekleştirme düzeyleri ile öğrencilerin akademik motivasyonu arasındaki ilişki. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(43), 1344-1352.
- Altun, S. A. & Apaydın, Ç. (2013). Kız ve erkek öğretmen adaylarının “eğitim” kavramına ilişkin metaforik algıları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 19(3), 329-354.
- Arabacı, İ. B. & Akıllı, C. (2013). *Lisansüstü öğretimde öğrenci sorunları*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 124 -134, Sakarya.
- Başarır, F. & Sarı, M. (2015). Kadın akademisyenlerin" kadın akademisyen olma" ya ilişkin algılarının metaforlar yoluyla incelenmesi. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 5(1), 41-51.
- Bletzer, K. V. (2015). Visualizing the qualitative: Making sense of written comments from an evaluative satisfaction survey. *Journal of Educational Evaluation for Health Professions*, 12.
- Bora, N., Arslan, O. & Çakıroğlu, J. (2006). Lise öğrencilerinin bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 32-44.
- Boyer, E. L. (1990). *Scholarship reconsidered: Priorities of the professoriate*. Princeton Pike, Lawrenceville: Princeton University Press.
- Cook-Sather, A. (2003). Movements of mind: The matrix, metaphors, and re-imagining education. *Teachers College Record*, 105(6), 946.
- Çelikten, M. (2006). Kültür ve öğretmen metaforları. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 1(21), 269-283.
- Demirtaş, H. & Çoban, D. (2014). Üniversite öğrencilerinin, üniversite ve fakülte kavramlarına ilişkin metaforları (İnönü Üniversitesi Örneği). *On dokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 113-144.

- Ertem, Z. S. (2015). *Lise öğrencilerinin üniversite öğrenci ve öğretim elemanlarına ilişkin algılarını etkileyen etmenlerin incelenmesi*. Yayımlanmamış doktora tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi.
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (1993). *How to design and evaluate research in education* (Vol. 7). New York: McGraw-Hill.
- Gömleksiz, M. N. & Yıldırım, F. (2013). *Lisansüstü eğitim alan öğrencilerin lisansüstü eğitime ilişkin görüşleri*. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü VI. Ulusal Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, 68-74, Sakarya Üniversitesi.
- Güler, T. & Akman, B. (2006). 6 yaş çocuklarının bilim ve bilim insanı hakkındaki görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 31(31), 55-66.
- Gülmez, D. & Özteke-Kozan, H. İ. (2017). A study of research assistants' perceptions about academic adviser and academic life through metaphors. *Journal of Education and Practice*, 8(7), 96-106.
- Gürhan Öztürk, F. & Dinç, H. (2016). Lisansüstü eğitim alan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar. *İdil*, 5(21), 505-520.
- Katipoğlu, M. & Katipoğlu, B. (2016). İlköğretim bölümü öğrencilerinin akademisyenlik ile ilgili görüşlerinin incelenmesi. *Journal of International Social Research*, 9(46), 572-580.
- Kaya, M. F., Sungurtekin, D. & Deniz, S. (2017). Üniversitelerde öğretim elemanı kaynaklı iletişim sorunları. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1), 176-195.
- Kılcan, B. (2017). *Metafor ve eğitimde metaforik çalışmalar için bir uygulama rehberi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kuzu, Y. (2020). Eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin akademisyen kavramına ilişkin metafor algıları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (53), 557-582.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (1980). *Metaphors we live by*. Chicago and London: The University of Chicago Press.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2015). *Metaforlar: Hayat, anlam ve dil*. (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Limon, İ. & Durnalı, M. (2018). Doktora öğrencilerinin doktora eğitimi ve öğretim üyelerine yönelik metaforik algıları. *Sakarya University Journal of Education*, 8(1), 26-40.
- Mayring, P., Gümüş, A. & Durgun, S. M. (2011). *Nitel sosyal araştırmaya giriş: Nitel düşünce için bir rehber*. (A. Gümüş ve Sezai Durgun, Çev.). Ankara: Bilgesu Yayınevi.
- Miles M.B. & Huberman A.M. (1994). *Qualitative data analysis*. Thousand: Sage Publications.
- Musselin, C. (2013). Redefinition of the relationship between academics and their university. *Higher Education*, 65(1), 25-37.
- Odabaşı, F., Fırat, M., İzmirli, S., Çankaya, S. & Mısırlı, Z. A. (2010). Küreselleşen dünyada akademisyen olmak. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 127-142.
- Ormell, C. (1996). Eight metaphors of education. *Education Research*, 38(1), 67-75.
- Ortaş, İ. (2004). Öğretim üyesi ya da bilim insanı kimdir? *Pivolka*, 3(12), 11-16.

- Özdemir, Ç., Yüksel, G., Cemaloğlu, N., Çakmak, M., Çeliköz, N., Erişen, Y., ... & Semiz, M. (2006). *Türkiye’de öğretim elemanları*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Basımevi.
- Özkan, A. (2005). *Makyaj dersi bulunan lisans düzeyindeki eğitim programlarında öğretim elemanlarının değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara G.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Özüdoğru, G. & Çakır, H. (2014). Öğretim elemanlarının bilişim teknolojileri kullanımında öğretmen adaylarına model olma farkındalıklarının incelenmesi. *Journal of Kırşehir Education Faculty*, 15(2), 207-226.
- Patton, M. Q. (2014). *Nitel araştırma ve değerlendirme yöntemleri*, (M. Bütün, & S. B. Demir, Çev.). Ankara: Pegem Akademi.
- Pedro, F. (2009). Continuity and change in the academic profession in European countries. *Higher Education in Europe*, 34(3-4), 411-429.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 14(3), 459-496.
- Sıvacı, S.Y. (2017). Sınıf öğretmeni adaylarının matematik alan bilgisi yeterlikleri ile matematik dersine yönelik tutumlarının incelenmesi: Karşılaştırmalı bir araştırma. *International Journal of Eurasia Social Sciences*, 8(26), 244-255.
- Tepebaşı, F. (2013). *Metafor yazıları*. Ankara: Çizgi.
- Tortop, H. S. (2013). Öğretmen adaylarının üniversite hocası hakkındaki metaforları ve bir değerlendirme aracı olarak metafor. *Journal of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(2), 153-160.
- Türk Dil Kurumu, (2020). Online Türkçe Sözlük. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gtsve arama=gtsveguid=TDK.GTS.5cca21be0b54f3.43240071.
- Polat, S., Apak, Ö. & Akdağ, M. (2013). Sınıf öğretmeni adaylarının akademisyen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(2), 57-78.
- Uslu, B. (2019) Preschool teachers’/principals’ feelings matter: Their metaphoric perceptions on academicians. *European Early Childhood Education Research Journal*, 27(5), 722-735.
- Yalçın, M., Özoğlu, E. A. & Dönmez, A. (2016). Metaphoric perceptions of academic staff about the concept of research assistant. *Education & Science*, 41(185), 19-32.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Yıldız, Süleyman M. (2008). Beden eğitimi ve spor yüksek okulu öğrencilerinin bir öğretim elemanında bulunması gereken yeterliklere yönelik algılamalarının değerlendirilmesi. *Balikesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(19), 1-7.
- Yob, I.M. (2003). Thinking constructively with metaphors. *Studies in Philosophy and Education*, 22, 127–138.